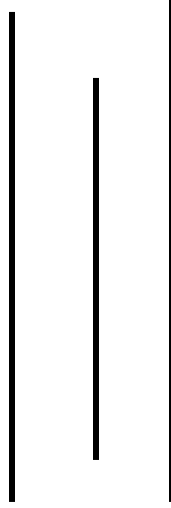

“शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि तथा पर्यटन पूर्वाधार
मालिकार्जुन गाउँपालिकाको सम्वृद्धिको आधार”

मालिकार्जुन गाउँपालिका दार्चुला
सुदूर पश्चिम प्रदेश

चौथो गाउँसभामा
प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम

२०७६

मिति: २०७६।०३।१०

मालिकार्जुन गाउँपालिकाको चौथो गाउँसभाका अध्यक्ष ज्यू,
सभाका सदस्य ज्यू, पत्रकार, कर्मचारी मित्रहरू तथा उपस्थित सबै भद्र महिला एवं
सज्जनबृन्द,

संघिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको कार्यान्वयन संगै स्थानीय सरकारको निर्वाचन सम्पन्न भएको दोस्रो वर्ष पुरा भएको छ । मालिकार्जुन गाउँपालिकाको यस गरिमामय चौथो गाउँसभा, तेस्रो नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा खुशी लागेको छ । सर्वप्रथम देशलाई यो अवस्था सम्म ल्याई पुऱ्याउन ईतिहासका विभिन्न कालखण्डमा आफ्नो प्राण आहुति दिई महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनु हुने ज्ञात अज्ञात शहिदहरू प्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । मालिकार्जुन गाउँपालिका दार्चुलाकाको विकासमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने र उन्नतीको कामना गर्नु हुने सबै अग्रजहरूलाई स्मरण गर्न चाहन्छु ।

अनेकौ कठिनाईहरूलाई सामना गर्दै मालिकार्जुन गाउँपालिका दार्चुलाले थुप्रै सफलताहरू प्राप्त गरेको छ र सारा सफलताहरूको खुशी साट्टै सहयोग गर्नुहुने सबै प्रति हार्दिक आभार सहित धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । “शिक्षा,स्वास्थ्य,कृषि तथा पर्यटन पुर्वाधार,मालिकार्जुन गाउँपालिकाको समृद्धिको आधार” भन्ने मूल नारालाई शीरमा राखेर विकास निर्माणमा क्रियाशील जनप्रतिनिधिहरू,संघ संस्था,समिती,समुह, कर्मचारी साथीहरू, राजनीतिक दलहरू, नागरिक समाज,कृषक,समाजसेवी बुद्धिजीवी लगायत सम्पूर्ण मालिकार्जुन बासी आमा-बुवा, दाजु-भाई, दिदी बहिनीहरूलाई हाम्रो विगत प्रति गर्व गर्दै वर्तमानमा अर्थपूर्ण विकास कार्यमा जुट्दै हाम्रा भावि सन्ततीको समृद्ध र भविष्य निर्माणका लागि अपिल गर्दछौं ।

आ. व. २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरी रहँदा हामीले २० वर्ष पछिको मालिकार्जुन गाउँपालिकाको परिकल्पना गरी गरिबी न्यूनीकरण, उच्च आर्थिक बृद्धिदर हासिल गर्ने, भेदभाव रहित समावेशी सन्तुलित र दिगो विकास निर्माणमा जोड दिने, शिक्षा, स्वास्थ्य, वन वातावरण, लघुउद्यम, स्वरोजगार, स्वच्छ खानेपानी, सिंचाई, वैकल्पिक उर्जा, कृषि, पशुपालन र पर्यटन क्षेत्रको विकास गरि पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता अभिवृद्धि गरी सुशासनको प्रत्याभुति दिने उद्देश्य राखेका छौं ।

नेपालको संविधानले स्थानीय सरकारलाई दिएका अधिकारहरूलाई न्यायोचित प्रयोग गरी दिगो विकासका लक्ष्यहरू पूरा गर्दै जनताका आकांक्षाहरूलाई सम्बोधन गर्ने प्रयत्न गरिनेछ । दिगो गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधारको निर्माण र विकासको लाभवाट वन्चित वस्तीहरूको विकासद्वारा नै समृद्ध मालिकार्जुन बनाउने लक्ष्य लिईनेछ ।

यो वर्ष भित्र संविधानमा उल्लेखित स्थानीय सरकारले प्रयोग गर्न पाउने अधिकारहरू संग सम्बन्धित कानून,नीति,निर्देशिका,योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

आदरणीय उपस्थित गाउँसभा सदस्य ज्यू हरु !

अब म मालिकार्जुन गाउँपालिकाको आ.व. २०७६ | ०७७ को समग्र वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख आधारहरु:-

लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधान, २०७२,स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४,स्थानीय तहको योजनातर्जुमा तथा बजेट निर्माण दिग्दर्शन, २०७४(संसोधित)को अधिनमा रही यस गाउँपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा प्रत्येक वडा टोल तथा बस्तीबाट प्राप्त विषयगत क्षेत्र अनुसार समावेशी र सहभागितामूलक योजना छनौट गरि वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरि गाउँ सभाले योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको छ । जसलाई तपशिल बमोजिमको विषय क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ ।

१. **आर्थिक विकास क्षेत्र:**(कृषि, गैर कृषि, उद्योग तथा वाणिज्य, पर्यटन, सहकारी तथा वित्तीय व्यवस्थापन , वन तथा वनस्पतीको उपयोग ।)
२. **पूर्वाधार विकास क्षेत्र:**(सडक, सिंचाई, भवन तथा सहरी विकास, उर्जा, घरेलु तथा लघुउद्यम र संचार ।)
३. **सामाजिक विकास क्षेत्र:**(शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, संस्कृति प्रवर्द्धन, लैंगिक समानता, समावेशीकरण र जातीय तथा अन्य विभेद न्युनीकरण ।)
४. **वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र:**(वन तथा भू-संरक्षण, जलाधार संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन, फोहोरमैला व्यवस्थापन, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, विपद् व्यवस्थापन ।)
५. **संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह:**(मानव संशाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास, संस्थागत पूर्वाधार , चेतना अभिवृद्धि र शसक्तिकरण।)
६. **वित्तीय व्यवस्थापन र सु- शासन:**(संघीय सरकार र प्रदेश सरकार बाट प्राप्त अनुदान यस गाउँपालिकाको आन्तरिक आय तथा अन्य गैरसरकारी र दातृ निकायहरुबाट प्राप्त अनुदान र साझेदारी कोषको रकमबाट आवश्यक वित्तीय व्यवस्था गरिनुको साथै वित्तीय सु-शासनको लागि पारदर्शिता , जवाफदेहिता , समावेशीतालाई आत्मसात गर्दै यी कुराहरु सुनिश्चित गर्न विभिन्न औजारहरुको प्रयोग गरिने छ ।)

आदरणीय उपस्थित गाउँसभा सदस्य ज्यूहरु !

मालिकार्जुन गाउँपालिकालाई प्राप्त भएका सबै सम्भावना र अवसरहरूलाई सम्पत्तीको रूपमा ग्रहण गर्दै वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएका प्रमुख आधारहरुको जगमा टेकेर सवल, समृद्ध र सुन्दर मालिकार्जुन गाउँपालिका निर्माण गर्ने प्रतिबद्धताका साथ अब म मालिकार्जुन गाउँपालिकाको आगामी वर्षको मुख्य मुख्य क्षेत्रका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

१. कृषि तथा पशु विकास सम्बन्धी नीति:

- १.१ आगामी आ.व.मा जलवायु र जमीनको सम्भाव्यता को आधारमा एक गाउँ एक उत्पादन नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- १.२ व्यवसायिक रुपमा कृषि पैदावारको उत्पादन र प्रशोधन गर्न तथा उच्च मुल्य प्राप्त गर्न सहकारी, समुह र व्याक्ति लाई मल विऊ विरुवा खरिदमा अनुदान उपलब्ध गराईने र पुजिगत अनुदानको समेत व्यवस्था मिलाईने नीति लाई निरन्तरता दिईने छ ।
- १.३ प्रत्येक वडा मा कम्तिमा एउटा कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा गाउँपालिका भित्र एउटा सित भण्डारन निर्माण गर्न पहल गरिने छ ।
- १.४ व्यवसायिक फलफुल तथा तरकारी खेती गर्न ईच्छुक कृषकहरूलाई अनुदान र प्रोत्साहन दिईने नीति लिईने छ र बजार सम्मको पहुँच अभिवृद्धि गरिने छ ।
- १.५ सम्भावित ठाउँमा दुग्ध संकलन केन्द्र स्थापना गरिनुका साथै आवश्यकताको आधारमा सीपमुलक तालिम तथा वस्तुगत सहयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- १.६ बधशाला तथा मासु भण्डारन व्यवस्थित गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- १.६ स्थानीय सम्भाव्यता, तुलानात्मक लाभ-लागत तथा विशेष अवसरहरूको उपयोग गरी कृषक तथा कृषि प्राविधिकहरूको सीप विकास र उपयुक्त कृषि प्रविधि मार्फत कृषिको व्यवसायीकरण र विविधीकरण, नमुना कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी कृषि रोजगारीको सृजना गरिनुका साथै व्यवसायिक एवं बैज्ञानिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गरिने छ ।
- १.७ कृषि विकाससंग सम्बन्धित विभिन्न सरकारी, अर्ध-सरकारी तथा गैरसरकारी संघ-संस्था, विकासका अन्य साझेदारहरू तथा निजी क्षेत्रसंग समन्वय र सहकार्य गरी सार्वजनिक निजी साझेदारी अवधारणा अनुरूप एकीकृत कृषि विकास कार्यक्रमहरू संचालन गरिनुका साथै कृषि क्षेत्र पहिचान गरी जैविक (अर्गानिक) खेतीगर्न प्रोत्साहन गरिनेछ गरिनेछ ।
- १.७ सडक र बजारको पहुँच भएका क्षेत्रहरूमा बढी मुल्य भएका कृषि जन्य बस्तुहरूको उत्पादनमा जोड दिँदै सडक यातायात पहुँच नभएका क्षेत्रका लागि कम तौल तथा बढी मुल्य हुने कृषिजन्य बस्तुहरूको उत्पादनमा जोड दिइनेछ ।
- १.८ सम्भाव्यताका आधारमा बाली विशेषका पकेट क्षेत्रहरू निर्धारण गरी सोही अनुसार आधुनिक एवम् बैज्ञानिक तरिकाको खाद्यान्न, तरकारी, दुध, फलफूल, मसलावाली, नगदेवाली, च्याउ, माछापालन, गाईपालन, भैसीपालन, वाख्रापालन, कुखुरापालन र मौरीपालन जस्ता कृषि तथा पशुपालन कार्यक्रमहरूलाई व्यवसायीकरण गर्न कृषि समूह, कृषि सहकारी र व्यक्तिगत फर्महरूलाई प्रोत्साहन तथा सामाग्रीमा अनुदान दिइनेछ ।
- १.९ यस गाउँपालिका भित्र रहेका उद्यमीहरूको पहिचान गरी साझेदार संस्था संगको सहकार्यमा स्तर उन्नति तालिमको व्यवस्था मिलाईने र नयाँ उद्यमी सृजना गर्दै लैजाने निति लिइने छ । सो कार्यका लागि यस पालिकाले तयार पारेको लघुउद्यम रणनीति अनुरूपका कार्यक्रमहरू गरिने छ ।

- १.१० पशु स्वास्थ्य सेवामा विस्तार, नस्ल सुधार, कृत्रिम गर्भाधान, पशुआहारमा सुधार र पशु स्वास्थ्य सेवाको लागि प्राविधिक जनशक्तिको परिचालन मार्फत मालिकार्जुन गाउँपालिकालाई पशुपालन क्षेत्रको रूपमा विकास गरी मासु तथा दुधको लागि आत्मनिर्भरता तर्फ उन्मुख एवं प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- १.११ कृषि तथा पशुपालनका क्षेत्रमा देखिने आकस्मिक माहामारी व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पहल गरिने छ ।
- १.१२ मालिकार्जुन गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार यस गाउँपालिका भित्र एग्रोभेट संचालन गरिने निति लिईने छ ।
- १.१३ कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय लाई प्रभावकारी बनाउन कृषि गाउँघर क्लिनिक तथा पशु स्वास्थ्य शिविरहरु नियमित रूपमा संचालन गरिने छ ।
- १.१४ मालिकार्जुन गाउँपालिकामा उत्पादन हुने महलाई मालिकार्जुनको पहिचान हुने गरि लेबलिङ-प्याकेजिङ गरि निकासी गर्न उद्यमीहरुलाई सहयोग गर्ने नीति लिईने छ ।
- १.१५ मालिकार्जुन, भगवती, हुनैनाथ, शंकरपुर, डाडाकोट लाई मकै पकेट क्षेत्र र उकु, सलेती जोलजिबी डिंसी, बाकुलाई धान पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने छ ।
- १.१६ कृषि बिमा तथा पशु बिमा लागु गर्ने नीति लिईने छ ।
- १.१७ बिज बृद्धि समुह बनाई उन्नत बिउ उत्पादनमा जोड दिईने छ ।
- १.१८ सिचाई सुविधा नपुगेको खेती योग्य जमिनमा सिचाई बढाउन नयाँ प्रविधिको लागि पहल गरिने छ ।
- १.१९ वाँझो तथा खेती नगरेको जमिनमा भु-उपयोग नीति लागु गरि कृषकहरु लाई अनुदान र प्रोत्साहनको नीति लिईने छ ।
- १.२० गोठ सुधार र वेमौसमी तरकारी उत्पादनमा जोड दिईने छ ।
- १.२१ माछापालन व्यवसायको क्षेत्रगत अध्ययन गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति ल्याईने छ ।
- १.२२ प्रत्येक वडामा १|१ जना कृषि र पशु स्वास्थ्य प्राविधिकहरुको व्यवस्था गरि वाली तथा पशु सम्बन्धी रोग निदानका साथै आधुनिक कृषि पाठ-शाला तथा सामुदायिक ज्ञान केन्द्र संचालन गरिने छ ।

२. वन, वातावरण तथा भू-संरक्षण सम्बन्धी नीति

- २.१ वन तथा वनस्पती स्रोतको संरक्षण, व्यवस्थापन तथा सदुपयोगबाट स्थानीय समुदायको सहभागीता अभिवृद्धि गर्दै वन पैदावरबाट प्राप्त राजस्वले गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा योगदान पुऱ्याइने हुदा यसको समुचित व्यवस्थापन गरिने छ ।
- २.२ वनलाई आर्थिक तथा वातावरण मैत्री बनाउन बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन योजना निर्माण गर्न तथा वनजन्य उद्योगहरु स्थापनालाई नीतिगत रूपमा खुकुलो बनाउन सम्बन्धित निकायमा पहल गरिने निति लिईने छ ।
- २.३ हरित सडक निर्माणमा जोड दिँदै अम्रिसो, बाँस, निगालो, धुपी, गुराँस लगायत अन्य जातका बिरुवाहरु सडकको छेउमा लगाउन वृक्षारोपण अभियान सञ्चालन गरि ग्रामिण हरित कृषि सडकको साथै एग्रो ईको (Agro-Eco) पर्यटनको अवधारणा विकास गरिने छ ।

- २.४ गाउँपालिकालाई पर्यावरणीय,सौन्दर्यीकरण वढाउन हरित पालिकाको रूपमा विकास गर्न वृक्षारोपण लाई विशेष अभियानको रूपमा संचालन गर्ने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- २.५ नेपाल सरकारको वृक्षारोपण अभियानलाई सफल पार्न मालिकार्जुन गाउँपालिकामा हरियाली क्षेत्र विस्तार गर्न एक व्यक्ति एक विरुवा,एक विद्यार्थी एक विरुवा(विद्यालय हरियाली कार्यक्रम),प्रत्येक वडामा स्रोत केन्द्रको रूपमा बहुउद्देशिय नर्सरी स्थापन गर्ने नीति दिईने छ ।
- २.६ भू-क्षय नियन्त्रण, उद्यान निर्माण, मुहान संरक्षण, पानी रिचार्ज पोखरी निर्माण, जडिबुटी प्रवर्द्धनका कार्यहरु गरी वन, वातावरण तथा भु-संरक्षण सम्बन्धी जन-जागरण अभियानको थालनी गरिनेछ ।
- २.७ संकटापूर्ण अवस्थामा पुगेका जडीबुटी,वन-वनस्पतीहरुको संरक्षण,जैविक विविधताका हिसावले महत्वपूर्ण क्षेत्रको पहिचान तथा संरक्षण र अभिलेखीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिने छ ।
- २.८ जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरलाई न्यूनीकरण गर्न वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दै रेड प्लस कार्वन सञ्चितबाट यो गाउँपालिकाले अनुदान प्राप्त गर्ने सम्भावना भएकाले वन क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा विस्तार गरी आगामी ५ वर्ष भित्र गाउँपालिकालाई घरभित्रको धुवाँ रहितक्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने अभियानलाई विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुको साझेदारीमा जन चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- २.९ गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिका लागी प्राकृतिक सम्पदाहरु, जल,जमिन,जंगल, ढुंगा , रोडा ,बालुवा, गिटी, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण,उपयोग र प्रयोग गर्दा गाउँपालिकाबाट अनिवार्य रूपमा अनुमति लिई दर्ता गर्नुपर्ने नीति लिईने छ ।
- २.१० मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्र प्लास्टिक प्रयोगमा न्यूनीकरण गर्दै हरित र प्रकृतिमैत्री गाउँपालिकाको रूपमा विकास गरिनेछ ।साथै स्थानीय स्रोत साधन र प्रविधिबाट निर्मित सामाग्रीको प्रयोग गरिने निति लिईनेछ ।
- २.११ कवुलियती वन तथा पशु विकास कार्यक्रम अन्तर्गत जग्गा विहिन, अति गरीब, महिला घरमूली भएका दलित तथा जनजातीलाई प्राथमिकता दिइ समुह गठन गर्ने, वन हस्तान्तरण गर्ने र आयमूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- २.१२ भू-क्षय तथा प्राकृतिक प्रकोपको दृष्टिकोणबाट संवेदनशील मानिएका तथा उच्च जोखिममा रहेका क्षेत्रहरुलाई पहिचान गरि संरक्षणको लागि प्रवन्ध मिलाइने छ ।
- २.१३ सामुदायिक वन, निजी वन हरुलाई नियमन गर्ने तथा खोटो संकलन गर्ने संकलकहरुले सामुदायिक वन उपभोक्ता समिती र गा.पा.को सहमतीमा व्यवस्थित रूपमा खोटो संकलन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- २.१४ निजी तथा सामुदायिक वन क्षेत्रमा डढेलो रोकथामको लागि सचेतना अभियान लागु गरिनेछ ।
- २.१५ व्यवसायीक कृषकहरुलाई सार्वजनिक जग्गा वहालमा उपलब्ध गराईने छ ।

३. शिक्षा तथा खेलकुद सम्बन्धी नीति:

- ३.१ विद्यालय बाहिर रहेका विद्यालय उमेर पुगेका बालबालिकाहरुको भर्ना अभियान लाई निरन्तरता दिनईने छ ।
- ३.२ बालविकास केन्द्रहरुको भौतिक पुर्वाधारको सुदृढीकरण गरि बालविकास शिक्षाको गुणस्तर वृद्धि गर्न शिक्षकहरुलाई पुनर्ताजगी तालिमको व्यवस्था गरिने छ ।
- ३.३ विगत लामो समय देखि अनुमतिलिइ संचालनमा रहेका विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर विकास गर्न आगामी शैक्षिक सत्रको लागी शिक्षाका लागि गुणस्तर वृद्धि कार्यक्रम विशेष प्राथमिकताका साथ लागु गरिने छ ।
- ३.४ मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरुमा गुणस्तरीय शिक्षा प्रवर्द्धनका विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछन् ।
- ३.५ विद्यालयहरुमा सिकाई गुणस्तर वृद्धि गर्न अनुगमन तथा निरीक्षणमा जोड दिइने छ ।
- ३.६ विद्यालयमा खानेपानी,लैङ्गिकमैत्री शौचालय, खेलमैदान, घेराबार, दिवाखाजा, खेलकुदका कार्यक्रमहरु लागू गरिनेछ ।
- ३.७ विद्यालय शिक्षकहरुलाई तालिमको व्यवस्थापन गरी क्षमता वृद्धि गरिनेछ । शिक्षक, विद्यार्थी, विद्यालय प्रशासन र अभिभावकहरुको समन्वयमा नमुना विद्यालयको रुपमा विकास गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । अभिभावकहरुको प्रत्यक्ष नियमन र व्यवस्थापनमा विद्यालय सुधारको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- ३.८ विद्यालयमा विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धी वृद्धि गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । मालिकार्जुन गाउँपालिकाका कम्तिमा २ वटा मा. वि. लाई जीवन उपयोगी सिपमुलक प्राविधिक विद्यालयको रुपमा विकास गरिनेछ ।
- ३.९ विद्यार्थीहरुमा अनुशासन ,सदाचार र स्वच्छ प्रतिस्पर्धा तथा स्वावलम्बी भावनाको विकास गर्न पालिका स्तरीय खेलकुद र अन्य प्रतियोगिता आयोजना गरिने छन्।
- ३.१० विज्ञान विषयको पढाईलाई व्यावहारिक बनाउन नमुनाको रुपमा माध्यमिक विद्यालय छनोट गरि विज्ञान समग्री व्यवस्था गरिने छ।
- ३.११ सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरुलाई (CLC)कार्यसम्पादनको आधारमा सूचना प्रविधियुक्त(ICT)बनाईनेछ।
- ३.१२ शिक्षण सिकाईमा सुधार ल्याउन र कार्ययोजनालाई अभिलेखीकरण गर्न शिक्षक तथा विद्यालय निरीक्षकले गरेको अनुसन्धानात्मक कार्यको उचित मुल्याङ्कन गरी प्रोत्साहन गरिने छ ।
- ३.१३ गाउँपालिकाले शिक्षा ऐन , नियमावली र शिक्षा समितिको छिट्टै निर्माण गर्ने छ ।
- ३.१४ विद्यालय तहको अन्तिम परीक्षामा उत्कृष्ट अंक ल्याउने विद्यार्थी, सबै भन्दा उच्च प्रतिशतमा विद्यार्थीहरु उतीर्ण गराउन सफल विद्यालयलाई पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ३.१५ गाउँपालिका भित्र एउटा बहुउद्देशिय खेल मैदान निर्माण गर्ने कार्य गरिने छ ।
- ३.१६ प्रत्येक विद्यालयमा एउटा पुस्तकालय स्थापना गरिने छ ।
- ३.१७ गाउँपालिकाको उकु,शंकरपुर,ऐरीछाना र मालिकार्जुन मा.वि. मडमा क्षेत्रिय खेलकुद सञ्चालन हुने गरी खेल मैदान निर्माण गरिनेछ ।

- ३.१८ शिक्षाको गुणस्तर विकास गर्न बिषयगत समितिहरु बनाई ती समितिहरुबाट पुर्नताजगी तालिम संचालन गरिने छ।
- ३.१९ शंकरपुर क्याम्पस पस्तीलाई आङ्गिक क्याम्पसको रुपमा स्थापना गर्न पहल गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ३.२० मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्रका मालिकार्जुन मा.वि. मड र कृष्ण मा.वि. डाडाँकोटका प्राविधिक शिक्षालयहरुलाई आवश्यकता अनुसार सहयोग नीति लिईने छ ।
- ३.२१ गरिव,दलित एवं जेहेनदार विद्यार्थीहरुलाई उच्च शिक्षाका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ३.२२ मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्रका माध्यमिक विद्यालयहरुमा १ जना खेलकुद शिक्षकको व्यवस्था गरिने छ ।
- ३.२३ विद्यालयहरुलाई आवासीय विद्यालय बनाउने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

४) स्वास्थ्य,तथा सरसफाई सम्बन्धी नीति:

- ४.१ मालिकार्जुन गाउँपालिकामा १५ शैया को अस्पताल स्थापना गरी सेवा संचालनका लागि आवश्यक पहल गरिनुका साथै सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
- ४.२ बिरामीलाई दिईने प्रेषण सेवालाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिका स्तरमा एम्बुलेन्स र टोल टोलमा स्ट्रेचरको व्यवस्था गरिने छ ।
- ४.३ सबै स्वास्थ्य संघ-संस्थाहरुलाई सुविधा सम्पन्न बनाई नियमित अनुगमन र नियमन गरी बाह्रै महिना आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सहित औषधी उपचारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ४.४ गत आ. व. देखि शुरु गरिएको महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका प्रोत्साहन तथा गर्भवती महिला स्वास्थ्य जाँचालाई किशोरी महिला संग गाउँपालिका उपाध्यक्ष कार्यक्रम अन्तर्गत संचालन गरिने छ ।
- ४.५ विपद तथा महामारीको पूर्व तयारी हेतु **RRT** गठन गरिने छ ।
- ४.६ आयुर्वेद औषधालय, प्राकृतिक चिकित्सा, योग शिक्षा लगायत अन्य वैकल्पिक स्वास्थ्य पद्धति तथा औषधीको सम्भावना रहेको मालिकार्जुन गाउँपालिकामा जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।
- ४.७ स्वास्थ्य चौकीहरुको प्रसुती सेवा क्षमता अभिवृद्धि गरी गुणस्तरीय र सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवाको विस्तार गरिनेछ ।
- ४.८ वडा नं १ र वडा नं ७ मा स्वास्थ्य चौकिको सेवा संचालन गरिनुका साथै सबै वडाहरुमा मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य भवन निर्माणको पहल गरिने छ ।
- ४.९ स्वास्थ्य संस्थाहरुमा अपुग जनशक्ति आपुर्ती गरिने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- ४.१० विद्यालयमा अध्यनरत विद्यार्थी तथा शिक्षक कर्मचारीहरुको विद्यालयमै गई स्वास्थ्य परिक्षण र परामर्शको व्यवस्था मिलाईने छ ।

- ४.११ भौगोलिक रूपमा विकट र स्वास्थ्य संस्थाबाट टाडा रहेका बस्तीहरूका लागि पूर्वाधारको सम्भाव्यता भएको ठाउँहरूमा यसै वर्ष देखि सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाइ केन्द्रहरू संचालन गरिने छ ।
- ४.१२ खोपसेवालाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न पस्ती स्वास्थ्य चौकीमा रहेको कोल्ड चैन सवसेन्टरलाई थप व्यवस्थित बनाउनुका साथै गाउँपालिका स्तरीय कोल्ड चैन सव सेन्टर संचालन गरिने छ।
- ४.१३ मालिकार्जुन स्वास्थ्य चौकी र पस्ती स्वास्थ्य चौकीमा संचालित प्रयोगशाला सेवा लाई स्तरोन्नती गरिनुका साथै अन्य स्वास्थ्य चौकीहरूमा पनि प्रयोगशाला सेवा विस्तारको लागि पहल गरिने छ ।
- ४.१४ पूर्ण संस्थागत सुत्केरी युक्त वडा धोषण कार्यक्रम लागु गर्न पहल गरिने छ।
- ४.१५ नेपाल सरकारले अवलम्बन गरेको अनिवार्य स्वास्थ्य बिमा नीति लागु गरिने छ साथै बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाले ईङ्कित गरेका कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ४.१६ ११ वटै मा.वि हरूमा योग शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिने नीति लिईने छ ।
- ४.१७ गाउँपालिकाको केन्द्र शंकरपुर पस्तीमा आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना गरिनुका साथै आयुर्वेद र योग सम्बन्धि सेवाहरू संचालन गरिने निति लिईने छ ।
- ४.१८ गर्वती महिलाहरूका लागि प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाहरूमा रक्त नमुना परिक्षण तथा अल्ट्रासाउन्ड सेवा संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- ४.१९ यस गाउँपालिका अन्तर्गतका वडाहरूमा एक वडा एक नर्स कार्यक्रमको अवधारणा अगाडी ल्याईने छ ।
- ४.२० गाउँपालिका भित्र एउटा योज भवन स्थापनाका लागी पहल गरिने छ ।

५. खानेपानी तथा सरसफाई तर्फ

- ५.१ “एक घर एक धारा, सुरक्षित खानेपानी हाम्रो नारा” भन्ने अभियान सबै सरोकारवालाहरू संगको समन्वयमा लागू गरिनेछ यसका लागि ग्रामिण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना सँग (MOU) भई सकेको छ ।
- ५.२ पानी उपयोगको वैज्ञानिक मान्यताका आधारमा पानी उपयोगलाई प्राथामिकिकरण गरी पहिलो खानेपानी, दोस्रो सिंचाई तेस्रो मनोरञ्जन र चौथो औद्योगिकिकरणका लागि प्रयोग गरिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- ५.३ स्वच्छ खानेपानीको दिगो व्यवस्थापनका लागि आयोजना निर्माणको क्रममा नै निश्चित रकम मर्मत सम्भार कोषमा राखी प्रत्येक उपभोक्ताले न्युनतम रकम मासिक रूपमा जम्मा गर्नु पर्ने नीति लिदैँ खानेपानी आयोजनाहरू उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गरिनेछ साथै दिगोपनालाई संस्थागत गर्ने योजनाहरूलाई प्रोत्साहनको नीति लिइने छ ।
- ५.४ विगतमा निर्माण भई सञ्चालनमा रहेका खानेपानी आयोजनाहरू उपभोक्ताहरूको सहभागितामा दिगोरूपमा सञ्चालन गर्नुपर्ने नीति लाई निरन्तरता दिईने छ ।

- ५.५ एक घर एक शौचलयको अवधारणालाई कडाइका साथ पालना गराउँदै आफ्नो घर अगाडि आफैले सरसफाइ गर्नुपर्ने अवधारणाको विकास गर्ने गतवर्षकै नीतिलाई निरन्तरता दिईएको छ ।
- ५.६ मालिकार्जुन गाउँपालिकालाई स्वच्छ गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गर्न जसले फोहोर गरेको हो, उसैले सफाई गर्नुपर्ने नीतिका साथै पूर्ण सरसफाई सूचक प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने नीति लिइनुका साथै सार्वजनिक स्थानमा फोहोर गरेमा दण्ड जरीवाना गर्ने र प्लाष्टिक विहिन गाउँपालिका निर्माण गर्ने दिशामा अघि बढाउने नीति लाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ५.७ वजारकेन्द्रको रूपमा विकास भईरहेका स्थानहरू शंकरपुर, मालिकार्जुन,मेलखेत, चौतालिचौरा, उकु, जोलजिवी, डाडाकोट, हुनैनाथ बजार क्षेत्र,वडा केन्द्रहरूमा उत्पादन हुने फोहोर व्यवस्थापन गर्न फोहोर व्यवस्थापन समिती गठन गरिने छ र उक्त केन्द्रहरूलाई स्वच्छ सफा र हरियालीयुक्त बनाउने कार्य सवै उपभोक्ताहरूको हुने छ भन्ने बिगतको नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ । साथै बजार क्षेत्रको फोहोर संकलन गरी वातावरण प्रदुषित नहुने स्थानमा विसर्जन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- ५.८ मालिकार्जुन गाउँपालिकालाई पुर्ण सरसफाई क्षेत्र घोषणा गरिनेछ ।स्वच्छता र सरसफाइलाई व्यक्ति र समुदायको पहिचानको बिषय बनाइनेछ ।
- ५.९ मुहान नभएको वस्तीहरूमा लिफ्टङ तथा पम्पिङ खानेपानी संचालन कार्य योजना अपनाईने छ ।
- ५.१० मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्रका कार्यालयहरू सार्वजनिक स्थल,पसल, होटलहरूमा फोहोर संकलनका लागि डस्टविनको व्यवस्थापन गर्न पहल गरिने छ ।

६. महिला, बालबालिका, जनजाती,दलित,एकल महिला,अपाङ्ग र ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी नीति

- ६.१ विकास आयोजनाहरूको निर्णय प्रकृया र कार्यान्वयनमा महिला सहभागिता सुनिश्चितता कायम गर्दै लैगिंक सशक्तीकरण तथा सामाजिक समावेशिकरणको नीति अनुरूप महिलाको आर्थिक तथा सामाजिक शसक्तीकरणका लागि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ६.२ लैगिंक हिंसा र मानव वेचविखन जस्ता सामाजिक अपराधजन्य कार्यलाई नियन्त्रण र निरुत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- ६.३ बालमैत्री पूर्वाधारहरूको विकास गर्दै नेपाल सरकारले ल्याएको बाल मैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा अनुरूप स्थानीय तह तथा सरोकारवालाहरूको समन्वयमा बालश्रम मुक्त मालिकार्जुन गाउँपालिका बनाउने नीति लिइने छ ।
- ६.४ बालश्रम ,बालविवाह न्युनीकरण तथा असहाय बालबालिकाको संरक्षण गर्ने नीति लिइनेछ ।

- ६.५ जातीय आधारमा हुने छुवाछुत र अन्य विभेदहरूलाई न्युनीकरण गर्दै विभेद मुक्त मालिकार्जुन गाउँपालिका निर्माण गर्ने बिगतको नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- ६.६ दलित र अपाङ्गता भएका व्यक्ति र एकल महिलाहरूको समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता गर्दै लक्षित वर्गको सामाजिक तथा आर्थिक उन्नतीका लागि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।
- ६.७ अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको वास्तविक तथ्याङ्क संकलन गरी विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकाय तथा संस्थाहरूको सहयोगमा सहयोगी उपकरणहरू , संभाव्य सीप तथा स्वास्थ्य उपचारका साथै समुदायमा आधारित पुर्नस्थापना गृह निर्माण कार्य अगाडि बढाउन पहल गरिने छ ।
- ६.८ स्थानीय स्तरमा उपलब्ध श्रोत साधनहरूलाई परिचालन र सदुपयोग गरी तिनीहरूको प्रयोग बाट आर्थिक उन्नती गर्ने किसिमका कार्यक्रम संचालन गरिने नीति लिईने छ ।
- ६.९ गाउँपालिका भित्र उपयुक्त स्थान छनोट गरी बृद्धाश्रमको व्यवस्था गरिने नीति ल्याईने छ ।

७. सामाजिक विकास सम्बन्धी नीति

- ७.१ सामाजिक रूपान्तरण मार्फत गरिबी न्युनीकरणलाई सहयोग पुऱ्याउन आर्थिक तथा समाजिक रूपमा पछाडि पारिएका वर्ग तथा समुदायको आवाज अभिवृद्धि गर्न र सेवा प्रवाहमा उनीहरूको पहुँच अभिवृद्धि गर्नका लागि संचालित सामाजिक परिचालन कार्यक्रमहरूलाई अझ शसक्त र प्रभावकारी बनाउन आश्यकता अनुसार वडा,वस्ती स्तरमा नागरिक मञ्चहरू गठन गर्दै लगिने बिगतको नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ७.२ सरकार प्रमुख संग अभिभावक कार्यक्रम संचालन गरिने छ । जस अन्तर्गत अभिभावाक तथा ज्येष्ठ नागरिकहरू संग गाउँपालिका अध्यक्ष कार्यक्रम संचालनमा ल्याईने छ ।
- ७.३ मालिकार्जुन गाउँपालिकामा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैर-सरकारी संस्थाहरूको लगानीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ र गाउँपालिका सँगको सहकार्यमा कार्यक्रमहरू संचालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । गैरसरकारी संस्थाहरूको कार्यमा हुन सक्ने दोहोरोपन हटाउन, समन्वय र सहकार्य अभिवृद्धि गर्न गाउँपालिकाले विशेष संयन्त्र बनाउने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- ७.४ गैर सरकारी संस्थाहरूबाट सञ्चालित क्रियाकलापहरूको चौमासिक समिक्षा गर्ने, नियमित अनुगमन गरी गैर सरकारी संस्थाहरू समेतको साझेदारीमा चौमासिक बुलेटिन प्रकाशन गरिने नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ७.५ गम्भीर प्रकृतिका रोग लागेका मालिकार्जुन गाउँपालिकाका नागरिकहरू, विपद्/जोखिममा परेका व्यक्तिहरू र प्राविधिक शिक्षा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरू, असल छोरी बुहारीहरूलाई सम्मान तथा सहयोग गर्ने नीति लिइनेछ ।

- ७.६ गाउँपालिका भित्रका रहेका सम्पूर्ण धार्मिक,सार्वजनिक एवं पर्ती जग्गाहरुको तथ्याङ्क यकिन गरी सार्वजनिक भवनहरु निर्माण गर्न र शुल्क लिई उत्पादन कार्यमा प्रयोग गर्न दिने नीति लिईने छ ।
- ७.७ नीजी जमिन,मन्दिरको क्षेत्र,विद्यालयको क्षेत्र,सार्वजनिक जमिन, पर्ती ऐलानी जमिन, सामुदायिक वन क्षेत्र, वडा तथा गाउँपालिकाको क्षेत्र तथा सिमा क्षेत्र यकिन गराउन सम्बन्धित निकायमा पहल गर्ने|गराउने नीति लिइने छ ।
- ७.८ समाजका सबै नागरिकहरुको मानव अधिकारको हन्न हुन नदिन सामाजिक सुरक्षा प्रणालीलाई सुदृढ बनाईनेछ । वृद्ध-वृद्धा, एकल महिला,अशक्त,बालबालिका, दलित, लोपोन्मुख जनजाति, अपाङ्गता भएका नागरिकहरुलाई विभिन्न सहूलियत दिने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- ७.९ बालविवाह, बहुविवाह, जातीय छुवाछुत, अनमेल विवाह, सामाजिक कू-संस्कार र अन्ध विश्वासको अन्त्य गर्न विभिन्न जनचेतनामुलक समाज सुधारका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछन । मालिकार्जुन गाउँपालिकालाई समतामुलक सवैखाले विभेद छुवाछुत मुक्त गाउँपालिका बनाइनेछ ।
- ७.१० विभेदहरुको अन्त्य, सामाजिक जवाफदेहिता, सामाजिक जागरणको अभियान, विकास निर्माणमा जनताको अपनत्व,कु-शासनको निर्मूल, पर्यटक मैत्री वातारण, प्रतिव्यक्ति आम्दनीमा सुधार, ढिला सुस्तीको अन्त्य, जनमैत्री सामाजिक संगठनहरु जस्ता विशेषताहरुबाट मालिकार्जुन गाउँपालिका चिनिने अवस्थाको सिर्जना गरिनेछ ।
- ७.११ यस क्षेत्रमा शिक्षाको दियो उजागर गर्नु हुने प्रतिष्ठित व्यक्तित्व स्वर्गीय काशी राम पन्तको नाममा स्थापना भएको काशीराम पन्त स्मृति प्रतिष्ठानको नाममा काशीराम पन्त स्मृति छात्रवृती अक्षयकोष स्थापना गरिने छ ।
- ७.१२ गाउँपालिकाका सबै वडाहरुमा सहकारी मार्फत सुपथ मुल्य पसल संचालन गर्न निजी क्षेत्र संग सहकार्य गर्ने नीति लिईने छ ।
- ७.१३ गाउँपालिकाले आफ्नै सव वाहनको व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- ७.१४ सहज र सर्व-सुलभ यात्रा गर्नका लागि सवारी साधन संचालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

८. विद्युत/ उर्जा संचार सम्बन्धी नीति

- ८.१ ग्रामीण विद्युतीकरणको विकास र विस्तारमा विशेष जोड दिँदै गाउँपालिका भित्रका सबै वस्तिका घरधुरीहरुमा विजुलिवत्ति पुऱ्याउन विद्युत विस्तार , नविकरणीय तथा बैकल्पिक उर्जाको प्रयोग र प्रवर्द्धनलाई जोड दिइने बिगतको नीति कायमै राखिएको छ ।
- ८.२ सुधारिएको चुल्हो तथा घट्ट कार्यक्रम लाई प्रथामिकता दिई अगाडी बढाईने छ ।

- ८.३ यस गाउँपालिका भित्र रहेका सबै वडा स्वास्थ्य संस्था , माध्यमिक विद्यालय, सरकारी कार्यालय, सहकारी लगायत सार्वजनिक संस्थाहरुमा संचार एवं ईन्टरनेट सेवा पुऱ्याउने पहल गरिने छ ।
- ८.४ सेवा प्रवाहमा टोकन सिस्टम, सार्वजनिक सुनुवाई, जनता संग जनप्रतिनिधिको प्रत्यक्ष संबाद रेडियो कार्यक्रम डिजिटल नागरिक वडापत्र, डिजिटल नोटिस बोर्ड र विभिन्न प्रविधि संग जोड्ने नीति लिईने छ ।
- ८.५ एक वडा एक स्मार्ट स्कूल(Smart School) को अवधारणा अगाडी सारिने छ ।
- ८.६ सुचनाको हकको प्रत्याभूति गराउदै विधुतीय सूचना केन्द्रको (E-Information Center) स्थापना गरिने छ । गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका विभिन्न श्रोतहरुको (विद्यालय,विभिन्न सरकारी निकायहरु,बैंक, मन्दिर,अस्पताल,विभिन्न फर्महरु, आदीको) डिजिटल (digital) श्रोत नक्शा तयार पारिने छ ।
- ८.७ विपद व्यवस्थापनका गर्नका निमित्त मोबाईल एप्स (mobile app) र उपयुक्त प्रविधिको निर्माण/ प्रयोग गरिने छ ।
- ८.८ जनप्रतिनिधि,कर्मचारी,किशोर-किशोरीहरुलाई आई.सि.टी. (ICT) तालिम दिई प्रविधिमैत्रि हुन सहयोग गरिने छ ।
- ८.९ सम्पूर्ण वडाको विवरण समेट्ने गरी नगर बस्तुगत विवरण ई-प्रोफाइल (e-profile) तयार पारिने छ ।
- ८.१० सूचना प्रविधिको उच्चतम प्रयोग सम्बन्धी वडा स्तरमागई जनमानसमा सचेतनामूलक/अभिमुखीकरण कार्यक्रम गरिने छ ।
- ८.११ सूचना प्रवाहमा एकद्वार प्रणाली अपनाईने छ ।
- ८.१२ विकास भईरहेका वजारकेन्द्रहरु र मन्दिरहरुमा सौर्य उर्जाको प्रयोग तथा प्रवर्द्धनको कार्यलाई बिस्तार गरिने छ ।
- ८.१३ यस गाउँपालिका सदरमुकाम र अन्य क्षेत्रमा लेण्डलाइन टेलिफोन सेवा तथा ईन्टरनेट सेवा विस्तारका लागि आवश्यक पहल गरिने छ ।
- ८.१४ यस क्षेत्रको मोबाईल फोनसेवाको गुणस्तर सुधारका लागि मोबाईल टावर,टेलिफोन टावर थप गर्न आवश्यक पहल गरिने छ ।
- ८.१५ सामुदायिक एफ.एम. रेडियो स्थापना/संचालनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईने छ ।

९. पर्यटन पुर्वाधार विकास तथा धार्मिक एवं सांस्कृतिक नीति:

- ९.१ यस गाउँपालिकाको संस्कृति, परम्परा भेष-भुषा र मौलिक पहिचान झल्किने एवं पुरातात्वीक महत्वका सामग्रीहरु संकलन सम्बर्द्धन एवं संरक्षणको लागि उपयुक्त स्थानमा एउटा सांस्कृतिक संग्रालय स्थापनाको व्यावस्था गरिने छ ।

- ९.२ सूदुरपश्चिम प्रदेश एवं ऐतिहासिक भग्नावशेष उकुमहलको अध्ययन, अनुसन्धान, अन्वेषणका लागि काम गरिनुका साथै हाल महल वरपर यत्रतत्र छरिएर रहेका मुर्ति एवं शिलालेखहरूलाई सुरक्षित व्यवस्थित रूपमा राख्न एउटा संग्रालयको स्थापना गरिने छ ।
- ९.३ यस गाउँपालिका भित्र रहेका मठ मन्दिर तथा देव स्थलहरू सम्म सहज पहुचका लागि मोटर बाटो र पदमार्गको निर्माण गर्न साझेदारीमा काम अगाडी बढाईने छ ।
- ९.४ यस गाउँपालिका भित्र रहेका मठ मन्दिर संग सम्बन्धित भएर प्रकाशन र निर्माण गरिएका मायाको चिनो तयार गर्न निजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
- ९.५ यस गाउँपालिका भित्रका मठ मन्दिरहरूमा मन्दिर व्यवस्थापन समिति गठन गरी मन्दिरको आम्दानीलाई व्यवस्थित गराईने छ । मन्दिर हाता भित्र भौतिक पुर्वाधार निर्माण लगायतका अन्य कार्यहरू सोही समिति संगको साझेदारीमा सम्पन्न गर्ने नीति लिइएको छ ।
- ९.६ यस गाउँपालिका भित्र रहेका सबै मठमन्दिरहरू एवं धार्मिक शक्तीपिठहरूको लगत तथा अभिलेख राखिनुका साथै तिनको संरक्षण र सम्बर्द्धन का लागि उचित व्यवस्थापन गरिने छ ।
- ९.७ मुलुक भरिका सातवटा धामहरू मध्ये एउटा धाम श्री मालिकार्जुन देवस्थलमा आउने भक्तजन एवं पर्यटकहरूलाई मालिकार्जुन देवस्थल भित्र मात्रै सिमित नराखेर सोमनाथ चस्कोट, वन्तोली, जयपुर, हुनैनाथ औतालेक, बन्ड, सलेती, उकुमहल, जगदम्वा भगवती मानै, ठीड बजानी, तमैराज वल्लेख, चाडी मन्दिर तथा गैरा रनेवास, पौडीमाण्डौ र शिवमन्दिर शंकरपुर को दर्शन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईने छ ।
- ९.८ यस क्षेत्रकै सबै भन्दा अग्लो ठाउ मालिकार्जुन गाउँपालिकाको न्वालपानी दमौरामा भ्युटावरको व्यावस्थापन गरी पर्यटकहरू लाई आकर्षण गर्ने कामलाई अगाडी बढाईने छ ।
- ९.९ मालिकार्जुन मन्दिर मड देखि कांसडीखोला वन क्षेत्र हुदै न्वालपानी दमौरा बजानी हुदै नेटा थाप्ला पर्यटकीय सडकको निर्माण कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइने छ ।
- ९.१० मुलुक भरिका सात वटा धामहरू मध्येकै एउटा धाम श्री मालिकार्जुन मन्दिर क्षेत्र मड वाट शिखर जाने बाटोमा केवलकारको लागी प्रदेश सरकार ,संघिय सरकार / स्थानीय सरकारको साझेदारी हुने गरि निजि क्षेत्र समेत लाई सहभागी गराई यसको संचालनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गराइने छ ।
- ९.११ मालिकार्जुन गाउँपालिकालाई धार्मिक पर्यटकीय गाउँपालिक घोषणा गर्दै राष्ट्रिय स्तरको पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा गराउन पहल गर्ने नीति लिइने छ ।

आदरणीय उपस्थित गाउँसभा सदस्य ज्यूहरू !

- ९.१२ पर्यटन सम्बन्धमा बिगतको निम्न नीतिहरूलाई निरन्तरता दिईने छ।
- ९.१२ सबै मन्दिरहरूको गुरुयोजना बनाई विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने निति लिईने छ
- ९.१३ मालिकार्जुन स्वामीको काखमा अवस्थित आराध्यदेव भगवान शिवको तपोभूमि शंकरपुरमा महामृत्युन्जय महादेवको नेपालकै अग्लो मध्येको एक मुर्ती स्थापना सहित एकिकृत मालिकार्जुन विकासका लागि दाताहरूको खोजी गर्ने नीति लाई निरन्तरता दिईने छ ।

- ९.१४ मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्रपर्ने ऐतिहासिक,पुरातात्विक सांस्कृतिक,धार्मिक, सम्पदाहरूको अध्ययन अनुसन्धान गरी संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिइने छ ।
- ९.१५ पर्यटकीय स्थल मार्ग र वरीपरीको क्षेत्रमा होम स्टे (पाहुना घर) निर्माण गर्ने र पर्यटक मैत्री गाउँपालिका बनाउन पहल गरिने छ।
- ९.१६ पर्यटकीय स्थलहरूमा होटल, लज, रिसोर्ट खोल्न नीजि क्षेत्रको सार्वजनिक साझेदारीमा पहल गरिने छ ।
- ९.१७ पर्यटकीय स्थलहरूको प्राकृतिक सौन्दर्यतामा खलल पन्याउन नदिने र स्वच्छ तथा सरसफाईमा विशेष ध्यान दिन आवश्यक पहल गर्ने नीति लाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ९.१८ भगवती शंकरपुर र मालिकार्जुनको सिमानामा पर्ने वरपाली क्षेत्रलाई त्रिवेणी धामको रुपमा विकास गरि धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने नीति लिइनेछ
- ९.१९ मालिकार्जुन गाउँपालिकाको पहिचान सांस्कृतिक विराशतहरू झोडो,फाग,सगुन,ढुस्को,अठवालि,ठाडो खेल, चैतालो,भाड तथा अन्य शुभ कार्यमा गाईने सगुन,कथा किम्बदन्ति,विभिन्न देविदेवताको जनश्रुति आदि संस्कृति एवं अन्य अमूल्य निधीहरूको अध्ययन,अनुसन्धान, सम्बर्द्धन संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईने छ ।
- ९.२० गाउँपालिका स्तरमा दिगो वातावरण मैत्रि लघु औद्योगिक ग्राम स्थापनाका लागि पहल गरिनेछ । प्रत्येक वडा केन्द्रलाई पर्यटकीय केन्द्रको रुपमा विकास गरिने छ,मालिकार्जुन गाउँपालिका केन्द्र देखि शौल्या,ऐरिछाना,देवस्थली,पनेवाज,मालिकार्जुन न्वालपानी,फिरुडी, वजानि क्षेत्र लाई हाईकिंग तथा पदमार्गको रुपमा विकास गरिने छ । मालिकार्जुन, फिरुडी,न्वालपानी,ऐरीछाना,वजानी,भोरकोट र अन्य सम्भावित स्थानहरूमा घर वास कार्यक्रम लागु गरिने छ र गाउँपालिका केन्द्रलाई उत्पादन तथा सेवा प्रवाहको स्थानको रुपमा विकास गरिनेछ ।

१०. भौतिक पूर्वधार सम्बन्धी नीति

- १०.१ गाउँपालिका भित्र वन्ने सबै सडक मार्गहरू कम्तिमा ६ मिटर चौडाइको हुनु पर्ने र सडक छेउमा अनिवार्य वृक्षारोपणको नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- १०.२ मालिकार्जुन गाउँपालिका देखि मुल सडक संजालवाट वन्चित रहेका गाउँ वस्तीमा सडक संजाल गराईने छ ।
- १०.३ नेपाल सरकारको प्राथमिकतामा रहेको एक स्थानीय तहमा एक उद्योगग्राम स्थापना गर्ने नीतिलाई अवलम्बन गरिने छ ।
- १०.४ गाउँपालिका भित्र निर्माण गरिने सरकारी,गैर सरकारी र व्यक्तिगत घर गोदाम, भवनहरूमा नेपाल सरकारबाट जारी गरेको भवन आचरसंहिता लागु गरिने नितिलाई अवलम्बन गरिने छ ।
- १०.५ स्थानिय स्तरमा दररेट तयार गर्दा भौगोलिक सुगमता र दुर्गमताको आधारमा ढुवानी गर्नु पर्ने अवस्थालाई मध्यनजर गरी दर रेट निर्धारण गरिने छ ।

- १०.६ यस गाउँपालिका भित्र गरिने सबै विकास निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययनको कार्यलाई निरन्तरता दिनुका साथै सबै प्रकारका सडकहरूको नक्शाङ्कन, राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार सडकहरूको क्षेत्र निर्धारण गरि निर्माण गरिने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- १०.७ सबै वडाहरूलाई ग्रामिण कृषि सडक सञ्जाल मार्फत जोड्न पहल गरिनेछ । गाउँपालिकाको केन्द्र देखि वडा केन्द्र सम्म जोड्ने सबै सडकहरूलाई स्तरोन्नती र ग्राभिल गरि सर्वयाम यातायातका साधनहरू चल्ने बनाउन विशेष ध्यान दिइनेछ ।
- १०.८ अन्य स्थानीय तहहरू जोड्ने सडक, वडाहरू तथा वस्तीहरू जोड्ने सडक र विभिन्न कृषि उत्पादन र पर्यटन संग जोडिएका कृषि सडकहरू निर्माणमा ध्यान दिइनेछ ।
- १०.९ गाउँपालिका भित्र यातायात सञ्चालन योजना निर्माण गरी सडक मर्मत तथा सुधार कोष स्थापना गरिनेछ ।
- १०.१० यो आर्थिक वर्ष भित्र गाउँपालिका भवन निर्माणको कार्य थालनी गरिने छ ।
- १०.११ गाउँपालिका भित्रका सबै भवन र घरहरूको नक्सा पास गर्ने, घर नं. प्रदान गर्ने र एकीकृत सम्पत्तिकर लगाई बसोबासलाई व्यवस्थित गर्दै जाने नीति लिइनेछ ।
- १०.१२ मालिकार्जुन गाउँपालिका भित्र निर्माण गरिने सबै प्रकारका भौतिक संरचना निर्माण गर्दा नक्सा पास गर्नु पर्ने, प्रत्येक संरचना तथा निजी घर सम्म कम्तिमा १२ फिटको बाटो हुनुपर्ने, नामसारी भएर आएका बाहेक कम्तिमा १५० वर्ग मिटर भन्दा कम क्षेत्रफलका जमिनकित्ताकाट नहुने निति लिइने छ ।
- १०.१३ गाउँपालिका भित्र निर्माण हुने विभिन्न योजनाहरू र कार्यक्रमहरू पहिलो चौमासिक भित्र सम्झौता गरी निर्माण प्रकृया थालनी नगरेमा १% हर्जना , दोस्रो चौमासिक निर्माण प्रक्रिया थालेको जानकारी नगराएमा सम्झौता खारेजी गरिने नीति लिइ तेस्रो चौमासिक वा जेष्ठ मसान्त भित्र भुक्तानी लिई सक्नु पर्नेछ । समयमा सिमा भित्र गुणस्तरिय काम गर्ने योजनाहरमा स्वतः रकम थप्ने , रकमान्तर गर्ने र पुरष्कार दिने नीति अनिवार्य रुपमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
- १०.१४ मालिकार्जुन गाउँपालिका सिमा भित्रबाट निकासी हुने ढुङ्गा गिट्टी, बालुवा, कृषि उपज , वन पैदावार, काठ, व्यक्तिगत फर्म लाई सबै प्रकारका संघ-संस्था, होटल, उद्योग, व्यवसाय, घर, पसल, घरभाडा सिफारिस आदीलाई शुल्क | करको दायरा भित्र ल्याउने नीति लिइएको छ ।
- १०.१५ सेवा प्रवाह गर्न सजिलो, समुदायको अनुकूलतालाई हेरी वडा सदरमुकामहरूलाई विभिन्न संघ-संस्था संग साझेदारीमा एकिकृत नमुना बस्ती निर्माण गर्न पहल गरिने छ ।
- १०.१६ प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण गर्न र प्राकृतिक प्रकोपबाट पिडितहरूलाई व्यवस्थापन गर्नका लागि मालिकार्जुन गाउँपालिकामा गठित विपद व्यवस्थापन समितिले आवश्यक कार्य गर्ने निति लिएको छ ।
- १०.१७ युवाहरूलाई लक्षित गरि विभिन्न रोजगारका अवसरहरू श्रृजना गर्ने खालका सीपमुलक तालिमहरू, विभिन्न कृषि तथा गैर कृषिमा आधारित लघु उद्यमहरू संचालनको लागि अनुदान तथा तालिम संचालनको व्यवस्था गर्न युवा स्वरोजगार कोषलाई निरन्तरता दिइने छ ।

- १०.१८ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा लागु गरिने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- १०.१९ प्रत्येक गाउँमा एउटा सामुदायिक भवन बनाईने निति लिईने छ ।
- १०.२० भर्तीला खोलामा विद्युत उत्पादनको सम्भ्यावता अध्यन गर्न पहल गरिने छ ।

११. सुशासन सम्बन्धी निति

- ११.१ सुशासनका आधारभूत औजारहरु- पारदर्शिता, जवाफदेहिता, उत्तरदायित्व, सहभागीतालाई मुलभूत रूपमा सुनिश्चित गरिने छ ।
- ११.२ गाउँपालिकाको गुरु योजना र पाँच वर्षे आवधिक योजना बनाई गाउँपालिकाको दीर्घकालिन दिगो विकासमा जोड दिईने छ ।
- ११.३ गाउँपालिकाको विस्तृत पाश्चित्र बनाउने र गाउँपालिकाको आफ्नै वेब साईटका माध्यमबाट गाउँपालिकाको विस्तृत विवरण तथा सूचनाहरु सार्वजनिक गर्ने प्रक्रियालाई सुदृढिकरण गरिने छ । संविधान अनुसार स्थानीय तहले उठाउन पाउने कर, शुल्क दस्तुर लाई अनिवार्य रुपामा उठाउँदै मालिकार्जुन गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानी बढाउदै लैजाने बिगतको नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ११.४ सरकारी, सहकारी र नीजी लगानी बाट समृद्ध मालिकार्जुन गाउँपालिका निर्माण गर्ने नीतिलाई कार्यन्वयन गर्दै लगानी मैत्री मालिकार्जुन गाउँपालिका बनाउन पहल गरिनेछ ।
- ११.५ “आफ्नो गाउँ सुन्दर र समृद्ध बनाउ” भन्ने नीतिका आधारमा सबै वडाहरुमा विकास निर्माण कार्यलाई अगाडी बढाउने निति लिइएक छ । राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुलाई कार्यसम्पादनको आधारमा राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कृत गर्ने तथा जिम्मेवारी पुरा नगरी आलटाल गर्नेलाई सचेत गर्ने, स्पष्टीकरण सोध्ने र सुधार नभएमा दण्डित गर्ने नीति लिइने छ ।
- ११.६ मालिकार्जुन गाउँपालिका र गाउँपालिकाका सबै वडा कार्यालयहरुमा नागरिक वडापत्र, सुझाव पेटीका राखिने छ । गाउँपालिका तथा सबै वडा कार्यालयहरुको आम्दानी खर्च चौमासिक रूपमा सार्वजनिक गर्न लगाइने छ । सबै गाउँपालिकाको आफ्नो वेबसाइट मार्फत सम्पूर्ण गतिविधिहरु सार्वजनिक गर्नु पर्ने नीति लिइने छ ।
- ११.७ सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो, पारदर्शी, जवाफदेही र जनउत्तरदायि बनाईनेछ । भ्रष्टाचार शुन्य सहनशीलताको निति अनुसार अवलम्बन गरिनेछ । राम्रो काम गर्नेलाई प्रोत्साहन र खराब काम गर्नेलाई दण्डित गर्ने नीति लिइनेछ । गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको सामाजिक परिक्षण, संचालित कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक लेखापरिक्षण र कार्यक्रममा सहभागितको लैगिक परिक्षण गरिने छ ।
- ११.८ गैर-सरकारी, संघ-संस्थाहरु संग साझेदारी गरी परिणाममुखी काम गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । सबै NGO-INGO हरूले गाउँपालिका भित्र संचालन गरिने कार्यक्रमहरुलाई गाउँसभाबाट अनिवार्य रूपमा पारित गर्नुपर्ने नीति लिइनेछ ।

- ११.९ गाउँपालिकामा एकीकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन प्रणाली लागू गरिनेछ र गाउँपालिको विस्तृत वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नको लागि सफ्टवेयर निर्माण गर्ने प्रक्रिया लाई अगाडी बढाईने छ । सूचना प्रविधिमैत्री गाउँपालिकाको रूपमा परिचय दिई योजनाबद्ध विकासमा जोड दिईनेछ । मालिकार्जुन गाउँपालिकाको कर्मचारी संगठन व्यवस्थापनमा सुधार गरी उच्च जनशक्तिको विकासमा जोड दिई “स्थानीय कर्मचारी सेवा नियमावलीको” तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।
- ११.१० गाउँपालिकाको राजस्व सुधार, कार्ययोजना निर्माण गरी प्रगतीशील कर प्रणाली लागू गरिनेछ । जनताबीच सेवा प्रवाह र कर राजस्वको महत्वको बारेमा जागरणका कार्यक्रमहरू लागू गरिनेछ ।
- ११.११ न्यायिक समितिको दायरा फराकिलो बनाउँदै न्याय सेवालाई छिटो छरितो बनाईनेछ । सामाजिक मेलमिलाप मार्फत सबैले न्याय पाएको र सुरक्षित रहेको अनुभूती प्रदान गरिनेछ । न्यायिक समितिमा वैकल्पिक सदस्यको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ११.१२ समुदाय, बस्ती, वडा स्तरबाट छनौट भई आएका योजनाहरूलाई समेटेर योजना बैक निर्माण गरी गाउँपालिका क्षमता भित्र परेका गाउँपालिकाले र थप बजेट आवश्यक हुने योजना तथा कार्यक्रमहरू लाई सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने नीति लिईनेछ र यस गाउँपालिको ५ वर्षे आवधिक योजनामा सावेश गरि प्राथमिकता क्रम अनुसार संचालनमा ल्याईने छ ।
- ११.१३ गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको सेवा सुविधाको सुनिश्चित गर्नका लागि “कर्मचारी कल्याण कोष” को व्यवस्थापन गर्न कार्यविधि तयार गरिनेछ ।
- ११.१४ गाउँपालिका भित्रमा सम्भावित बजारहरूलाई व्यवस्थित गर्दै नियमित अनुगमन गर्ने र मूल्य सूची राख्न लगाईने छ ।
- ११.१५ आ.व. ०७६/०७७ को नीति कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयन गर्न आवश्यक नीति, नियम तथा कार्यविधिहरू तत्काल निर्माण गरी लागू गरिनेछ ।
- ११.१६ विगत २ वर्षमा गाउँसभाबाट पारित नीति, कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिँदै यो आ. व.को अभिन्न अंग मानी अघि बढ्ने नीति लिइनेछ ।

गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि गुरु योजना(MASTER PLAN),कार्य योजना(ACTION PLAN)

१. यस गाउँपालिका भित्र सञ्चालन गरिने भौतिक पुर्वाधार कृषि स्वास्थ्य शिक्षा सिचाई खानेपानी विद्युत वनस्पति जैविक विविधताहरूको गुरु योजना (MASTER PLAN), कार्य योजना (ACTION PLAN) MPAP /EIA/IEE को अवधारणाको निति लागू गरिने छ।
२. दलित महिला अल्पसंख्यक जनजाति पिछिडिएको वर्ग जस्ता लक्षित समुदाय जीविकोपार्जनका लागि संभाव्यता अध्ययन गरिने छ ।

आदरणीय उपस्थित गाउँसभा सदस्य ज्यूहरु !

यस मालिकार्जुन गाउँपालिकाको चौथो गाउँसभामा प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमहरुको संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा संघीय सरकारको वित्तिय समानिकरण र राजश्व बाँड-फाँड बाट प्राप्त हुने अनुदान , प्रदेश सरकारकोबाट वित्तिय समानीकरण र राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने अनुदान, शसर्त अनुदान , सामाजिक सुरक्षा बाफत प्राप्त हुन सक्ने अनुदान ,गाउँपालिकाको आफैले प्राप्त गर्न सक्ने राजश्वको अनुमान र अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुन सक्ने अनुदान समपुरक अनुदान सहित वार्षिक विनियोजित कुल बजेट ४२ करोड ४४ लाख ८६ हजार अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ । जसको विस्तृत विवरण यस गाउँपालिकाको आ.व. ०७६/०७७ को बजेट वक्तव्य , आर्थिक ऐन २०७६ र विनियोजन ऐन २०७६ मार्फत प्रस्तुत गरिने छ ।

आदरणीय उपस्थित गाउँसभा सदस्य ज्यूहरु !

अन्तमा यस मालिकार्जुन गाँउपालिकाको समग्र विकास र सम्वृद्धिको लागि यस गाँउपालिकामा क्रियाशिल राजनैतिक दल, जन निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, नागरिक समाज, निजि क्षेत्र , समस्त बौद्धिक वर्ग , पत्रकार तथा आम नागरिकको साझा सहमती र प्रतिबद्धताका साथ प्रभावकारी सहभागिता जनाउनका लागि हार्दिक अनुरोध गर्दै समुन्नत र सम्वृद्ध मालिकार्जुन गाँउपालिका बनाउने हाम्रो अभियानमा सबै पक्षबाट सृजनात्मक र रचनात्मक सहयोगको अपेक्षा गर्दै हृदयको केन्द्र विन्दु वाटै साधुवाद टक्राउदै विदा हुन्छु ।

*****धन्यवाद*****